

Izhaja v Trstu vsak
= petek popoldne =
Uredništvo in upravnništvo
ulica Boschetto št. 5. II. nad.
= Telefon št. 1570 =

Delavski List

Posamezna številka
= 6 vin. =
Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četr št. 1.05 K. - Ino-
zemstvo več poština.

Glasilo slovenskih socialistov na Primorskem.

Naročnikom.

Cenjenim naročnikom naznanjamo, da je pretekel rok naročnine drugega četrtletja odnosno prvega polletja. Zeleti bi bilo, da bi cenjeni naročniki poravnali najkrajšem času naročnino za tretje četrtletje odnosno drugo polletje.

„Delavski List“ ne vživa bogatih podpor in tudi nima bogatega rezervnega sklada iz katerega bi bilo mogoče pokrivati troške izdajanja. Glavna podpora so mu naročniki, zato je potrebno da naredi v tem oziru vsak sodrug svojo dolžnost!

„Delavski List“

stane za celo leto . . . K 4'20
„ pol leta . . . „ 2'10
„ četr št. leta . . . „ 1'05

Delavci! Sodrugi! Vaš je „Delavski List“! Naročajte in širite ga kajti je mogočno sredstvo v boju delavstva zoper njegove izkoriščevalce, je edino odkritosrčno glasilo slovenskega delavstva na Primorskem.

Doba novega dela.

Kakor dr. Sandrinelli, je priznal tudi dr. Rybar, da volilna reforma nudi širšim slojem tržaškega prebivalstva priložnost, da bo smelo povzdigniti svoj glas tudi tam, od koder je bilo do danes izključeno. V tej izjavi dr. Rybara je pa dragoceno priznanje, da tržaški slovenski in italijanski proletarijat ni imel v dosedanjem deželnem in mestnem zastopstvu zastopanih svojih interesov, kajti med široke tržaške sloje spada tudi slov. proletarijat.

S to izjavo, ki jo je podal dr. Ribař na seji deželnega zbora dne 16. junija, je postavil na laž demokratizem dr. Gregorina in njegovega glasila „Edinost“ in postavil je na laž tudi samega sebe in svoje delo v prid interesov slovenskega proletarijata, s katerim se je vedno bahal.

Pametno je bilo od dr. Ribařa, da je stopil na stran pravice in priznal, da ne on, ne njegovi slov. tovariši, ne stranka kateri pripada, niso branili ne v drželnem zboru ne v mestnem svetu interesov širokih slojev tržaškega prebivalstva, katerim pripada tudi tržaški slovenski proletarijat. Če bi bili tržaški narodnjaki zastopali interese delavstva ne bi bilo treba, da bi bil izjavil dr. Ribař,

Šola in cerkev.

Češki napisal za „Nar. Obzor“ št. 17. 20 leto bivši duhovnik Ladislav Kante; prev. Dr. I. F. (Dalje).

Povdarjam zopet, da vzgoja ni mogla biti drugačna v dobi, ko je bil celi družabni red zgrajen na nesamostojnosti vsega ljudstva razum maloštevilnih privilegiranih kast. Cilja te vzgoje je bil zopet nesamostojnost, ker bi ljudje, vzgojevani k samostojnosti, prav lahko postali uporniki in krivoverci. Ljudje, ki znajo misliti in v resnici tudi premišljajo, bi se prav lahko sprativila vsiljevana vera. Taki ljudje bi prav lahko dospeli k misli, da ni bog ustvaril gospodarjev in sužnjev, marveč le svobodne ljudi, in če duhovniki trde s priznec drugače, bi mogli zahtevati dokazov, ki bi je prepričali. Taki ljudje bi mogli lahko zahtevati od cerkvene in posvetne gosposke, ki jim govori in gospoduje v božjem imenu, da bi se izkazali z božjim pooblastilom in bi se ne dali oslepariti s falzifikatom. Ljudje, ki so vzgojeni k vestnosti, zamorejo lahko odpovedati pokornost, ako nasprotuje tuje povelje njihovim vesti. Vprašali bodo i po vzrokih povelja.

Z eno besedo: potrebno je bilo vzgajati k pokornosti, da so ljudje postali pokorni.

da se nudi delavstvu prilika, da bo zamoglo sedaj tudi ono zastopati svoje interese. Ako pa niso zastopali slovenski narodnjaki interesov delavstva do sedaj, je znak samo, da jih tudi v bodoče ne bodo zastopali, kajti s premembo volilnega reda se niso spremenili cilji in programi narodno meščanskih strank. Da pa bo delavstvo prisiljeno braniti in varovati svoje interese, je znak, da obstoje razmere, ki ovirajo interese delavstva. One razmere pa ne podpira samo ital. narodna stranka, marveč tudi slovenska narodna stranka katere zastopnik je dr. O. Rybar.

Za nas je ta njegova izjava dragocen dokument, na katerega opozarjamo vse one, ki dosedaj niso imeli zastopanih svojih interesov.

***

Nova doba, ki se odpira mestnemu življenju, nalaga delavstvu tudi novih dolžnosti.

V novem deželnem zboru bodo sedeli tudi zastopniki delavstva, zastopniki delavstva, zastopniki delavstva pravim, ki bodo v manjšini, ki pa ne bodo smeli pozabiti, da zastopajo večino prebivalstva, onega prebivalstva, ki dela, izdela in uporablja. Za to ljudstvo bodo morali biti delavski zastopniki njegovi naravni branitelji, branitelji njegovih interesov. V trenutku pa, ko bodo hoteli biti resnični njegovi branitelji, bo nastal boj med njimi in zastopniki meščanstva in iz tega boja se mora poroditi konkretno in direktno delo, v katerem se bodo morali posluževati vseh sredstev, da se spravi občno v pravi tir.

Do sedaj (in to nam je povedal dr. Rybar) je bilo vse delo mestnega in deželnega zastopstva v prid kapitalističnih koristi. In vsa upravna politika tržaške občine je bila v meščanske koristi.

Glavno pozornost bodo morali posvetiti bodoči zastopniki delavstva v znižanje cen in v moderniziranje razpečevanja glavnih življenskih potrebščin.

Velike bodo koristi za ljudstvo, ki jih zna poroditi pametna in energična domača politika socialističnih poslancev, in trdo in mnogolično je delo, ki ga bodo morali vršiti v tem oziru.

Naravna dolžnost moderne občine obstoji samo v politiki ureditve konsuma. Podražanje živil izvira največkrat iz zastarelih razmer v okviru katerih se vrši aprovizacija velikih centrov. Veleindustrija napreduje naravnost neverjetno, kruh, meso, in druge potrebščine, se pa še vedno izdelujejo in razdeljujejo kakor pred več stoletji. Med izdelovalcem in konsumentom obstoji cela vrsta mešetarjev in lahkooživcev, kateri so krivi največ, da se podraže včasih živila naravnost neverjetno. S tem, da se širi malo obrt se poveča število malih obrtnikov, ki,

Potrebno je bilo gojiti po eni strani nezapljujivost v lasten razum in v lastno vest, po drugi strani pa vero v resnico tega, kar uči cerkev po svojih duhovnikih, da bi ljudje več duhovnikom verovali kot svojemu razumu.

Ta značaj srednjeveške vzgoje moramo imeti pred očmi, ako hočemo razumeti zahteve, ki jih še vedno cerkev stavi do šole in šolske vzgoje — zahtevke, ki bi bili sicer nerazumljivi ali pa malo razumljivi. Čudil sem se včasih nekaterim teh zahtev. Čudil sem se na pr., ko sem čital v katoliških pedagogičnih časopisih, da se je zabavljalo proti uvajanju nazornega pouka in proti temu, da se ne uči več otrok toliko na pamet kot poprej, čudil sem se, ko sem slišal v krogih katoliškega ljudstva nava-jati v dokaz slabega učiteljevega delovanja v šoli, da otroci ne poljubljajo več roke duhovnikom, ko sem slišal ali čital, kako je cerkev branila, da bi se v šole uvajala fizika ali druge prirodne vede; tudi marsičemu drugemu sem se čudil. Danes se ne čudim več. In če se spomnim, kakó nam je v duhovskem seminarju špiritual polagal na srce, da ne bi sledili vzgledu onih duhovnikov, ki vsled svoje komodnosti ali nemarnosti napravijo na belo soboto ogenj s vžigalicami in re s kresilno gobo, — tudi temu se ne čudim več.

ker ne razpolagajo s kapitalom, so prisiljeni slepariti in izkoriščati ljudstvo na vse možne načine.

Krik ljudstva, „Ni mogoče živeti“ izvira ravno iz teh neznosnih razmer.

In v saniranje teh razmer se bo moglo vršiti delo zastopnikov delavstva pri katerem delu bodo morali imeti vso oporo pri ljudstvu samem.

Razmerje cene med ceno proizvajanja in med ceno prodaje, se mora znižati na najnižjo stopnjo. To mora biti cilj politike v prid tistim širokim slojem prebivalstva, ki po opravičenem priznanju Rybara in Sandrinellija, ni imelo še dosedaj svojih zastopnikov.

Voditi tako politiko v prid delavstvu, pa bodo zmožni samo socialistični poslanci, ki so se vedno pokazali, da so edini zastopniki tistega revnega ljudstva, kateremu je ležeče na tem, da se znižajo cene živilom in vsem potrebščinam, ki jih rabi v svrhu svojega življenja. Potom take politike bo pa mogoče sanirati vse druge slabe razmere v občini, in potom take politike bodo našle tiste široke mase tržaškega prebivalstva (da govorimo še enkrat z dr. Rybarem) resnično in plodonosno zastopstvo svojih interesov.

Dolžnost tržaškega slovenskega delavstva je tedaj, da prične že sedaj delo, da se tako zastopstvo tudi uresniči. Nova doba, nam nalaga tudi nova dela. Na delo tedaj in vspeh je gotovo na naši strani!

Politični pregled.

Zakon o zvišanju davka na žganje pride na vrsto še v sedanjem zasedanju. To je vspeh pogajanj ministrskega predsednika z voditelji parlamentarnih strank. Posebno važno je bilo njegovo posvetovanje s poljskim klubom, kjer je dosedaj vladala najhujša opozicija proti nameravanemu zakonu in vsled tega tudi proti ministru Korytowskemu. Da je pomiril odločilne poljske poslance, je moral obljubiti baron Beck, da se nekatere določbe novega zakona spremene. Predvsem se zniža delež države pri dohodkih od novega davka, a zato se znatno zvišajo odstotki deželam za saniranje svojih financ. Nadalje se zviša bonifikacija za 10 vin. Posebni davek za točenje žganja se črta. Ministrski predsednik je miril tudi socialne demokrate s političnimi koncesijami in z obljubo, da se najnižjim kategorijam državnim uslužbencev zvišajo plače še tekom tega poletja. V četrtek je šla k ministru Korytowskemu deputacija industrijecev žganih pijač iz vseh kronovin posredovat, da bi se davek na žganje ne zvišal. Minister je odgovoril, da od te namere vlada

Čudim se le temu, da še niso stvari in nazori, ki so že davno mrtvi, tudi v resnici pokopani, da stvari in nazori — tudi nazori o vzgoji — ki že davno spadajo v muzej, še niso v njem shranjeni. Toda zakaj so ti nazori mrtvi? O tem drugič. Čitatelj naj med tem premišljuje, zakaj se v življenju ne dela več ognja s kresilno gobo — to je podučljivo i za vprašanje, zakaj ne more biti več današnja vzgoja taka kot je bila v srednjem veku in zakaj ji cerkev nasprotuje.

Dekan v D. mi je pravil, da je njegov prednik, ko se je gradila na Češkem prva železnica, ostro govoril na prižnici proti tej novotariji, ki jo je označil naravnost za hudičevu iznajdbo. Danes duhovniki ne pridigajo več proti železnicam, ker bi se smešili s tem. Le tako se večkrat zaženejo proti novodobnemu napredku in tudi tu so dovolj previdni: oni znajo — oziraje se na važne novodobne iznajdbe — tudi pohvaliti človeški um in iznajdljivost — toda takoj se zavarujejo: žalibog, dragi v Kristusu, ves ta napredek ni naredil ljudij srečnih, odvrgnil so se od boga, od svete matere cerkve... „In tako dalje, niti se ne zaveš in že je nastal iz napredka — „lažinapredek“ in proti temu pridigar grmi in grmi... Tudi jaz sem tako pridigoval; vem kako se tako dela.

ne more popustiti, vendar jim je obljubil razne olajšave in spremembe v prvotnem zakonskem načrtu.

Delegacije bodo, sklicane meseca septembra na kratko zasedanje, da dovolijo proračunski provizorij; redno zasedanje, se ima pa preložiti na zimске mesece.

Krščanski socialci so v državnem zboru doživeli poraz. Njihov član, poslanec Schmid, je vložil resolucijo, ki je imela namen, židovskim dijakom preprečiti obisk srednjih šol. Krščanske socialce so podpirali nemški radikaleci, ki bi radi z antisemitizmom pobarvali svojo pobledelo slavo. Resolucija je pa bila z večino glasov odklonjena.

Člani državnozbornskega tiskovnega odseka so imeli posvetovanje pri justičnem ministru zaradi pristojnosti porotnih sodišč v pravnih o razšaljenju časti. Po dolgem pogajanju se je dosegel kompromis, da je razšaljenje časti privatnih oseb in javnih funkcionarjev odkazati posebnemu sodišču prisežnikov („Schöffengericht“), ki se sestavi iz treh sodnikov-lajikov in dveh sodnikov po poklicu.

Državni proračun je sprejet. Ogronma večina je, kakor je bilo pričakovati, glasovala za vlado in gospod Beck je rešen velike skrbi. Proračun ima povsem protisocialen značaj, skrbi več kakor vestno za interese posedujočih slojev in se nič ne ozira na potrebe delavnega ljudstva. Vendar je že v tem, da se je o proračunu debatiralo in glasovalo, velik napredek, kajti vsaj v načelu je prelomljen vladni absolutizem, ki se je leta in leta izražal v tem, da si je vlada s cesarskimi naredbami sama dovoljevala davke in vojake. Sicer pa je bila cela proračunska debata dokaj klaverna in resnica je, da so samo socialni demokratje spravili nekoliko življenja vanjo. S proračunom je rešena najvažnejša „državna potreba“ in pot je prosta za parlamentarno reševanje drugih vprašanj. Sedaj se mora pokazati, ali ima državnozbornska večina vsaj toliko socialnega čuta, da se loti vsaj tistih predmetov, ki so že popolnoma zreli za rešitev. V prvi vrsti stoji zavarovanje za starost in onemoglost. Pritej točki se mora pokazati značaj državnozbornske večine.

Vsi socialno-demokratični predlogi k proračunu so bili v specialni debati odklonjeni. Vse, kar je vlada zahtevala, je dobila, vse, kar so zahtevali socialisti za ljudstvo, je bilo odbito. Poslanec Seitz je predlagal, naj se izbrise dispozicijski fond, iz katerega krmi vlada svoje časopisje. Predlog je bil odklonjen z 277 proti 133 glasom. Poslanec dr. Diamand je predlagal, naj se zniža cena soli in naj se v ta namen reducirajo dohodki od soli na

Ni preveč težko umeti duhovniško dušo. Na njenem dnu drema odpor proti izpremembam, ki so nastale v raznih strokah družabnega življenja od časa, ko je bila cerkev na višini svoje moči in slave; skupina teh izprememb tvori baš novodobni napredek. Odkod ta odgovor? Odkod, da so te izpremembe zlomile oni srednjeveški družabni red in skupaj z njim tudi in izključno gospodstvo cerkve, s koje usodo je zvezana usoda duhovnikov. *Nasproti srednjemu veku, ki je bil doba popolne odvisnosti, je novi vek doba naraščajoče samostojnosti, svobode in zmožnosti samodločevanja*; to so globoke razlike in jih moramo razumeti, če hočemo razumeti tudi posledice, ki izvirajo iz njih za vzgojo in za razmerje cerkve do moderne šole.

Že na koncu 18. stoletja se je začelo tlačanstvo kmetijskega ljudstva izgubljati na svoji strogosti in je bilo v naslednjem stoletju (pri nas l. 1848) popolnoma zrušeno. Tudi cehi so izgubljali čimdalje, tembolj na svojem pomenu, dokler ga niso popolnoma izgubili. Nastala je doba gospodarske svobode (svoboda obrti in trgovine, prostega izbiranja stanu sploh) in svobodnega tekmovanja. Važen činitelj v tem tekmovanju so bile *iznajdbe strojev*, ki so povzročili prekrasen razvoj veleobrtni, komunikacije in trgovine. (Dalje prih.)

23,476.000 kron. Predlog je bil odklonjen z 285 proti 133 glasom. — Poslanec Beer je predlagal 4,796.130 kron za vrvanje plač poštinih uslužbencev. Predlog je bil odklonjen z 269 proti 144 glasom. — Poslanec dr. Ellenbogen je predlagal 20 milijonov kron za ureditev plač državnih železničarjev. Predlog je bil odklonjen z 270 proti 138 glasom. — Poslanec dr. Ellenbogen je predlagal znižanje davka na sladkor in sicer tako, da bi se plačevalo do 31. avgusta t. l. 38, od 1. septembra dalje pa 30 kron za 100 kilogramov. Predlog je bil odklonjen z 234 proti 126 glasom. Vlada večina je torej kompaktna, gospoda Beck in Korytowski se lahko zanašata na svoje mameluke, ljudstvo, ki se od dne do dne natančneje seznaja z eksekutorjem, pa lahko vidi, kako imenitno ga zastopajo »njegovi« poslanci. Kadar bo plačevalo nove davke in dražja živila ter kadar bo dajalo svoje sinove militarizmu, naj se zahvali svojim poslancem, ki so mu znali obetati zlate gradove ob volitvah, sedaj pa pomagajo, prazniti, njegove žepe in stiskati mu želodce. Za kanone, za oficirje, za duhovnike, za veleposestnike, za kapitaliste dovoljujejo milijarde, za veleposestnike, za kapitaliste dovoljujejo milijarde, za delavno ljudstvo še borih tisočakov ne. Če se narod iz tega vsaj za bodočnost nič ne nauči, se mu prav godi.

V železniškem ministrstvu je nastala kriza na seji železniškega odseka. V sredo je nemško-liberalni poslanec dr. Pergelt ostro napadel ministra dr. Derschatto radi podržavljenja češke severne železnice ter mu očital, da se je s tem pregrešil proti nemško-narodnim koristim. Dr. Derschatta je razkačeno odgovarjal ter naglašal, da je ta napad na njegovo osebo popolnoma neupravičen in brez povič. Pergelt je na to rekel, da Nemci ne morejo v Derschatto zaupati, zato ker je član koalicijske vlade. Na predlog poslanca Mastalke se je seja zaključila. Prihodnja seja bo najbrže šele prihodnjo sredo. Ako se nastala kriza med Nemci in dr. Derschatto ne poravnava, bo železniški minister prisiljen odstopiti.

Imunitetni odsek je z 10 proti 6 glasovom sklenil izročiti grofa Sternberga, Bergmanna in njiju sekundante sodišču radi zločina dvoboja. Referent dr. Baxa je na to odložil svoj posel, ker je predlagal, naj se imenovani poslanci ne izročijo.

Poslanec dr. Malackovski, član poljskega kola, v katerem je vodil »demokratsko« krilo, je umrl 56 let star, na Dunaju. Prepeljali so ga v Lvov, kjer je bil župan. Pogreb se vrši na občinske stroške.

V ogrski zbornici je pri debati o zvišanju davka na žganje govoril tudi ministrski predsednik dr. Wekerle, ki je v prvi vrsti odgovarjal hrvaškimi poslancem. Ko je zaklical poslanec Banjanin: »Rauchova vlada je itak žganjarska vlada!«, je Wekerle izjavil s posebnim povdankom: »S takimi opazkami ne pridete do svojega cilja. Ako bana še tako napadate, ostal bo na svojem mestu dotlej, da pride naša politika na Hrvaškem do veljave. (Ploskanje pri Madžarih, vihar pri Hrvatih). Ban je naš državnopravni dostojanstvenik; on je naš praporček, zavzema pri nas odlično mesto ter bo deloval v popolni solidarnosti z nami. Ravno zaradi tega smo ga imenovali tam za svojega eksponenta. (Zopet ploskanje pri večini in vihar pri Hrvatih). Ban je na Hrvaškem poslušajoč član naše vlade, in sicer odlični član. Zaman je, ako ga prezirate. Bodite prepričani, da bomo obstoječe zakone napram Hrvaški spoštovali in da hočemo tem zakonom v vseh okolišnih priboriti veljavo.« — Vkljub temu se sodi, da odstopi Rauch najpozneje v jeseni. V sredo je Rauch že drugič konferiral z ministrskim predsednikom Wekerlejem, vendar se zadržuje, da obisk nima političnega ozadja, temveč se pri teh dogovorih gre le za finančne transakcije in za upravne zadeve. — V ogrski neodvisni stranki narašča nevolja proti banu Rauchu. Vedno več je glasov, ki zahtevajo, naj se na Hrvaškem še pred začetkom jesenskega zasedanja napravi red.

V ogrskem državnem zboru je bil v soboto sprejet zakon o zvišanju davka na žganje; ker se je pa vrnila neka napaka zaradi izvoza, se bo morala zbornica še enkrat pečati z zakonom, ko ga reši gospodarska zbornica.

Hrvatski ban baron Rauch je imenovan za tajnega svetnika.

Delavci! Sodrugi! Somišljeniki!

Naročajte „Delavski List“ in širite „

Domače stvari.

Zaupniki politične organizacije so vabljeni na sejo, ki bo v torek dne 7. t. m. ob 8 uri zvečer v Delavskem domu III nad.

Nihče naj ne manjka.

Klavern shod N. D. O. v Repentabru na Krasu. Preteklo nedeljo je N. D. O. sklicala javni shod v Repentabru na Krasu. Shod se je vršil v neki gostilni tik železniške postaje. Govoril je doktor Mandič iz Trsta krog 80 osebam. Razvijal je program te organizacije, katerega se mi zdi zanimivo objaviti v kratkih potezah. Rekel je, da je na Goriškem vže preveč političnih strank: liberalna, klerikalna in agrarna. N. D. O. ni politična; ona skrbi samo za gospodarski interes svojih članov. Najpoprej je seveda narodna, ker hoče se bojevati, da dobijo Slovenci narodno enakopravnost. Potem pa se drži razrednega stališča: združiti reveže proti bogatinom, ki jih izkoriščajo. Zavrača pa razredni boj, ki ga goje socialisti. Socializem je najlepša ideja, kar jih sploh ekzistira na svetu, nobena stranka nima lepšega programa; toda socializem je godba prihodnosti. Ona je škodljiva Slovincem, ker je mejnarodna, internacionalna. Mi Slovenci nismo še niti dovolj narodni? Ko nismo dosegli niti nižjega pojma, kako naj sežemo po najvišjem? V prihodnje, sedaj še ne, ker si moramo poprej zagotoviti narodni obstanek.

N. D. O. pomaga svojim članom v slučaju bolezni; daje jim 80 vin. na dan. Pomaga jim duševno ker prireja predavanja in s prihodnjim mescem začne izhajati »Slovenski Delavec« glasilo organizacije, ki ga bodo člani dobivali brezplačno. Ustanovile se bodo konsumne zadruge, ustanovilo se bode delavsko posojilnico i. t. d. vse v delavske koristi.

Delavci iz Repentabura pristopite i. t. d. i. t. d. i. t. d.

(20 ljudi navdušeno ploska in vpije: živio!)

Sodrugi Milost se oglasi za besedo in pravi:

To kar sem danes slišal mi ni novo. Mi socialisti imamo iste stvari, kar jih je dokt. Mandič obljubljal že davno. Tudi mi imamo strokovne organizacije ki niso politične. Samo pekovska organizacija v Trstu, ki ni politična izda čez 8000 kron brezposelne in bolniške podpore na leto. Naravnost smešno se mi zdi, da mora biti organizacija narodna, za izboljšanje gmotnih razmer članov. Samo politična organizacija je lahko ločena po narodih, gospodarska ne. Kaj bo gospod Mandič naredil, če bo v eni tovarni kjer dela polovica Italianov, organiziral samo Slovence? Kapitalist se mu bode smejal. Še železničarji katerih je 54.000 organiziranih v Avstriji in ki pripadajo 10. narodnostim, težko kaj izprešajo iz železniške uprave. Kaj bi napravili sami Slovenci v tem slučaju?

— Fiasko!

(Klici: in vi kaj ste napravili v Nabrežini?)

Milost: V Nabrežini se morate zahvaliti narodnim gospodarjem slovenskim, kateri so rajši pozvali *regnikole* iz Italije, kakor da bi povišali slovenskim delavcem 10 vin. na dan plače! Potrosili so raje tisočake za agente naj iščejo stavkokeze v Italiji!

Tu nastane velikanski hrup. Kakih deset narodnjakov sili proti Milostu kazoč pesti. Drugi možje jih drže nazaj, naj bodo mirni, toda nihče jih ne posluša. Nekateri žvižgajo.

Predsednik shoda izjavi:

Ker ni mogoče, da bi bil mir odvzamen gospodu Milostu besedo.

Milost: Hvala. Konstatiram, da smo mi socialisti v Trstu, ki nas je bilo 1000 skupaj pustili mirno govoriti vašemu Bufonu. Vi pa mi odvzamete besedo.

Mandič protestira proti predsedniku. Potem nastane nekoliko miru.

Predsednik: Gospod Milost ima besedo! (Klici: naj bo kratek!)

Milost: Jaz nisem cel čas motil gospoda Mandiča in tudi nisem zahteval naj bode kratek. (Novi kriki).

Milost (nadaljuje): N. D. O. nima nobene gospodarskega pomena; ona je politična. Ni treba tu trditi neresnice, da boste delavcem pomagali. Tega vam sploh ni mogoče storiti, ker kapitalizem je mejnarodna. Tako se morajo združiti mejnarodno tudi oni, ki se hočejo uspešno bojevati proti kapitalizmu.

Gospod Mandič je rekel, da bode organiziral 15 tisoč slovenskih delavcev. In kaj bo potem? Če niso združeni z delavci drugih narodnosti, je vsak trud zastoj! Ni nobena zasluga biti rojen Slovenec, temveč je to gol slučaj, pri katerem se nima nihče

bahati, ne si domišljati, da je več vreden nego drugi.

Pogoji obstanka Slovenskemu narodu so v socializmu. Socialisti so tudi narodni; oni so bili prvi, ki so v Trstu zahtevali in ne ponižno prosili, slovenske šole. Ljudski Oder je bil prvi v Trstu, ki je začel ljudstvo podučevati s predavanji; prvo slovensko knjižnico v Trstu so ustanovili slov. socialni demokratje!

N. D. O. ni drugega nego privesek meščanske politične stranke, ki ima kot poslanca moža, kateri je večeraj glasoval proti povišanju plač ubozih železničarjev! Ta mož je dokt. Rybař!

(Kriki, hrup, en pijani narodnjak sili s pestmi proti Milostu, drugi ga drže; Mandič tolče s palico po mizi.)

Milost: Vem, da vas to boli. Ali kaj hočete?

Resnica je sveta.

Milost konča potem mej divjim krikom rekoč:

Trpini celega sveta, vsi pod rdečo zastavo!

(Dol žnjim! Dol žnjo!)

Mandič odgovarja Milostu z raznimi »slagarji«, da je Skabar gospodar dveh hiš, da je Pagnini bogataš in da so ti slabi voditelji socialistov. Še druge slične argumente pripoveduje Mandič.

Milost pa, ker prihaja vlak, odide med žvižganjem kakih 20 ljudi, drugi pa gledajo mirno in tužno.

***

Mandič je rekel v svojem govoru, da pride pretekli ponedeljek v Nabrežino. Toda Milost je šel v Nabrežino in o Mandiču ni bilo ne duha ne sluha.

Vino — točka programa. Gospod Mandič je bil pred tremi tedni v Repentabru, da si napravi »teren« za shod, ki se je vršil v nedeljo, o katerem poročamo na drugem mestu. Gospod doktor Josip Mandič je takrat plačal navzočim 8 litrov vina in se tako prikupil ljudem.

Sedaj vemo, da je vino glavna točka v programu N. D. O.

Čestitamo!

Poslanec dr. Rybař, je interpeliral naučnega ministra zaradi germanizacije v Trstu, češ, da je v ondotnih nemških šolah, vzdrževanju od države, dijakom tudi v prostem času prepovedano, govoriti v materinskem jeziku. Kaj pa, če bi dr. Rybař opozoril svoje istrske kolege na nevarnost germanizacije, katero pospešujejo s svojo zvezo z mornarico in z reklamo za nemške šole v Pulju? Najprej vzgajati germanizem, potem pa stokati nad germanizatoričnimi klofutam, to je prava narodnjaška metoda na Primorskem.

Slavnemu županstvu v Nabrežini, ki nas naproša, da bi povedali ime mesarja, ki je prodajal meso nezrelih telet in imena prič, da bi bilo potem županstvu mogoče narediti konec tem nezdravim razmeram, odgovorjamo sledeče:

Dolžnost časnikaarstva je pač, da opozarja oblasti na nedostatke, ki se gode v javnih ali privatnih podjetjih, nikakor pa nima časnikaarstvo namena opravljati posel, ki ga morajo opravljati za to plačani in izvoljeni faktorji, še manj pa, da bi opravljalo posel policijotov.

Dolžnost nabrežinskega županstva je bila, da takoj, ko je prišla na dan zadeva glede razmer v klavnici in dolžnosti dr. Svobode, da uvede preiskavo glede stanja tamošnje klavnice in vseh drugih k tej spadajočih stvari, ki smo jih objavili v 21 in 23 št. »Delavskega lista« med dopisi iz Nabrežine. Županstvo pa, ki sedaj, t. j. po celnem mesecu, povprašuje po imenu mesarja, ki je prodajal meso nezrelih telet, ni ukrenilo še ničesar, da bi se ne bili ponavljali znani dogodki.

Stanje klavnice je slabše nego je bilo takrat, ko smo mi o njej pisali. Tisti dan, ko smo dobili poziv od županstva, je bila luža pred klavnico polna in iz nje je puhtel smrad daleč okoli. Tako je bilo še pretečno nedeljo, ko smo bili zopet tam. V četrtek dne 25. pretečenega meseca, so našli vaščani na sredi vasi 6 mesecev staro iz krave vzeto tele. In pretečno nedeljo smo tudi videli tele v luži pred klavnico.

Županstvo ni ukrenilo tedaj nišesar, da bi se bile stvari obrnile na bolje in tudi zdravnik Svobodo ni županstvo opozorilo na njegove dolžnosti pri pregledovanju blaga. Tudi dotičnik (?) ki prejema 450 kron na leto, da čisti lužo pri klavnici, naj jo res čisti, ne pa, da jo pusti umazano in smradljivo.

Županstvo je tedaj zopet enkrat opozorjeno na svojo dolžnost. Upamo, da se uvede preiskava in da se potem te pravično kaznuje one, ki so krivi teh škandaloznih razmer.

Čudno se nam zdi pa vsekakor, da povprašuje županstvo po imenih, katere pozna vsa Nabrežina.

DOPISI.

Nabrežina. Farška surovost našega nuncia, je priklopela že do vrhunca. K nima že zadosti privezano na vrvič nimenitne naprednjake, da na njegov migh začne ta liberalna gospoda divji ples merunškega čardaša, da gre vse po njegovem taktu, hoče še nedolžno mladino, katera pohaja v šolo v Nabrežini, priklopiti za njegove inkvizicijske namene, z molitvijo križevega pota, spremljane z batinami glavah nedolžnih otročičev, kateri so pod njegovo komando, pomilovanja vredni.

Razsodni ljudje morajo na sledeči, obžalovanja vredni slučaj, ki se je dogodel pretečeni teden v naši cerkvi sv. Roka zgrazati nad divjim versko fanatičnim dogdom nuncia Čargo-ta.

Pred sklepom letošnjega šolskega leta imeli učenci v naši cerkvi spoved, dolgotrajne molitve so bile začetek za pripravljanje te srednjeveške ceremonije. 13. do 14. letni solarček Viktor Radovič, sin tukajšnega posestnika g. Janeza Radoviča, se je nahajal pri omenjenih molitvah v cerkvi in je morda kot otrok kaj pregrešil, kar je dalo povod gospodu nuncu, da ga je začel tepsti glavi in suvati. Fantič, od narave že precej šibek, se je vrhu bolečin močno prestrašil in se je moral vsled tega pred časom podati plakajoč domov.

Povedal je v največje ogorčenje starišem kaj se je z njim v hiši božji zgodilo in moral se je vleči, ker ni mogel stati vsled prestrašenja in neljubega otipovanja bla goslovljenih farških rok, več pokoneci.

Moremo pač zabeležiti, da je družina Radovičeva potrosila mnogo denarja za takajšne cerkvene potrebe.

Za sklesanje matere božje, za katero berači naš nunc par let sem, je daroval družina Radovič 40 Kron, prispevala je tudi za novi Križev pot par kronic. To je toraj zahvala in povračitev farškega surovega starišem, nedolžnega in mladoletnega bitja za njihovo denarno žrtvovanje.

Nabrežinci! kedaj se bodo Vaši možgani zbistрили? ali vam ni že zadosti škodovala surovi eksemplar rimske brezvere? Ali se bode še nadalje pustili za nos vleči od tega navadnega popa, ki Vas gleda in ravna z vami, kakor bi bili njegovi plebejci.

Stariši, ali se bodeate vendar enkrat spmetovali, da se bodeate odločno branili pošiljati otroke v tisto cerkev, katero je Kristus kot božji hram nazival, v kateri uči fanatični pop namesto ljubezni božje, brezsravno tepežko, s katero škodje njegovemu ugledu in cerkvi. Spravil je ta nunc družino Radovičev v obup, ob enem je pa tej družini zbistril um, da bode ta družina znala, nadalje vpoštevati farško pogoltnost.

Vrhu tega je pa znal tudi tudi tukajšni nunc toliko vplivati pri šolskem vodstvu, da deček ki je bil v cerkvi tepen, ni dobil šolskega spričevala, dokler ne bode šel zopet k spovedi in k obhajilu.

Res pravi kampijon srednjeveškega terorizma. Ker bode sledila temu dogodku sodnjska razprava, bode mo prihodnjije o rezultatu poročali.

Veritas.

Okrajna bolniška blagajna v Trstu. Število bolnikov ostalo od XXXV tedna (od 14. junija do 20. junija) je 1283. Novih bolnikov, ki dobivajo subvencije v XXVI. tednu t. j. od 21. junija do 27. junija je 601. Število odpadlih bolnikov v poslednjem tednu je 606. Odpadlo je tedaj 9449 dnij subvencije. Bolnikov, ki uživajo subvencijo ostane v blagajni še 1278 od katerih zdravijo specialisti 350 bolnikov in sicer 114 radi spolnih in kožnih bolezni 135 bolnikov je pa v bolnišnici.

Od 1. januarja pa do 27. junija je bilo naznanjenih 15,827 novih bolnikov, odpadlo jih je pa 15731 t. j. 217,470 dni bolnosti.

Blagajni naznanjenih porodov je bilo v pretečenem tednu 9 in 6 članov je umrlo. Od prvega januarja pa do 27. junija šteje bolniška blagajna 262 porodov in 211 slučajev smrti.

Porodnih, bolniških podpor in podpor v slučaju smrti se je izplačalo v pretečenem tednu 16,944.07 K.

Od prvega januarja pa do 20. junija se plačalo 485,922.71 K podpor.

Stanje članov je sledeče: Ob zaključku XXXV. tedna je imela blagajna 39,370 članov. V XXVI. tednu je pristopilo 1848 novih članov. Izstopilo jih je 1665. Ostane jih ob zaključku XXIV. tedna tedaj 39,550 članov.

Iz stranke.

Doželna konferenca jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Istri.

// Sodrugi *Petejan* pozdravi delegate, zastopnike izvrševalnega odbora, političnega odbora iz Trsta, zastopnike stranke iz Dalmacije in zastopnike italijanske socialno-demokratske stranke.

V predsedništvo so izvoljeni sodrugi *Alojz Kermelj*, *Zlobec*, za tajnika *Smolec* in *Haramina*.

O prvi točki »Politično delovanje stranke v Istri« poroča sodrug *Haramina*. 18. avgusta 1907 je bila v Pulju prva konferenca jugoslovanskih socialnih demokratov; 1. septembra 1908 je bil prvi ožji shod; 24. septembra se je ustanovilo izobraževalno društvo, popoldne ljski shod. Dne 1. oktobra je bil velik ljudski shod v protest proti nameravani volilni reformi za deželni zbor. Za protest proti občinski reformi je bil shod dne 20. okt. Takrat je bil po iniciativi jugoslovanske socialne demokracije prvi hrvatski shod v Pulju pod milim nebom. Narodnjaki so skušali razbiti shod; socialisti so jim iz popustljivosti izročili predsedništvo, v zahvalo je njih predsenik zaključil shod. Stranka je takoj na to sklicala zopet enak shod pod milim nebom, ki se je izvršil obnesel. Velikih shodov je bilo tekom leta 12. Nekoliko shodov je stranka priredila skupno z italijanskimi socialnimi demokrati. Na prvi deželni konferenci je bil dne 22. decembra izvoljen odbor za deželno organizacijo. Meseca januarja se je ustanovila lokalna organizacija v Labinju, kjer je interveniral sodrug *Jelčić*.

V imenu izvrševalnega odbora pozdravi konferenco sodrug *Etbin Kristan*, v imenu tržaškega političnega odbora sodrug *Gaspari*, v imenu dalmatinske organizacije sodrug *Perkušić*, ki podaja tudi poročilo o dalmatinskih razmerah. Za italijansko deželno organizacijo pozdravlja konferenco sodrug *Lirussi*, za lokalno sodrug *Percovich*.

Političnemu odboru se soglasno izreče absolutorij.

Potem poroča sodrug *Petejan* o drugi točki Predstojajoče deželnozborske volitve v Istri. Splošna kurija ima 8 mandatov v sedmih okrajih; 4 mandati pripadajo Slovanom, 4 pa italijanom. Sodrugi *Petejan* razloži razdelitev volilnih okrajev, ki je geografično naravnost absurdna. Končno predlaga resolucijo.

Debate se udeležujejo sodrugi *Gaspari*, *Jelčić*, *Haramina*, *Kristan*.

Sprejeta je sledeča resolucija:

Konferenca deželne organizacije jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Istri, zborujoča v Pulju dne 21. junia 1908, sklene sledeče:

1. Stranka naj se udeleži samostojno volitev za istrski deželni zbor in sicer v splošni kuriji. V ta namen naj se izda popularen volilni oklic in naj se ustanovi volilni sklad.

2. Za imenovanje in proglašenje kandidatov naj se pooblasti deželni politični odbor, ki ima nalogo, da imenuje in proglasi kandidate dogovorno z izvrševalnim odborom v Ljubljani in z organizacijami prizadetih okrajev.

3. V okrajih, ki pripadajo italijanski narodnosti, se podpirajo kandidati italijanske socialno-demokratske stranke.

4. V slučaju ožje volitve ima odločevati deželni politični odbor, po dogovoru z izvrševalnim odborom.

5. Volilna agitacija se izroči deželnemu odboru, ki naj funkcionira kot deželni volilni odbor.

Nadalje poroča sodrug *Petejan* o občinskih volitvah v Pulju in v Labinju.

Debate se udeležujejo *Jelčić*, *Gaspari*, *Haramina*, *Bučić*, *Lirussi*, *Leskovic*, *Jelčić*, *Petejan*, *Perković*, *Kristan*.

Sprejme se soglasno sledeča resolucija:

1. Jugoslovanska socialno-demokratska stranka se aktivno udeleži prihodnjih občinskih volitev v Pulju.

2. Labinjski lokalni organizaciji se nalaga, da se udeleži občinskih volitev le, če se čuti sama dovolj močno, da se pa ne spuša v kompromis z nobeno meščansko stranko.

Tudi o točki »Organizacija in taktika« poroča sodrug *Petejan*, ki detajlirano razlaga strankarsko organizacijo. Po daljši debati se sprejme sledeča resolucija:

1. Stranka naj nadaljuje izvrševanje sklepa prve konference, ki se je vršila v Pulju 22. decembra ter je sklenila ustanovitev deželne organizacije jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Istri na sledeči način:

- lokalne organizacije,
- volilno-okrajne organizacije,
- deželna organizacija s sedežem v Pulju.

2. Priporoča se ustanovitev podružnic delavskega izobraževalnega društva po vseh krajih, kjer ni mogoče ustanoviti strokovne organizacije.

3. Sklene se, nadaljevati akcijo v korist slovenskih in hrvatskih šol v Istri povsem neodvisno od vsake nacionalistične stranke.

Po zaključnem govoru sodruga *Petejana* je predsednik zaključil konferenco ob 6. zvečer.

Dolžnost vsakega sodruga je, biti naročen tudi na glavno glasilo jugoslov. soc. demokratske stranke

„Rdeči Prapor“

Društvene stvari.

Tržaške delavske zadruge. Vodstvo tržaških delavskih zadrug naznanja, da v tekočem mesecu otvori šesto zadržno skladišče in sicer v ulici Conti št. 26 na vogalu ul. Media.

Z otvoritvijo tega skladišča je zadovoljilo vodstvo opravičeni zahtevi po tem strani zadržnikov bivajočih v omenjenem okraju.

***

Vpisnine novih članov se prejemajo vsak dan v že obstoječih skladiščih in sicer: ul. dell'Istria 10, ul. del Belvedere 34, ul. del Salice 4, ul. dell'Acquedotto 67 in v zadržnem uradu v Delavskem domu ul. Boschetto 5, I nad. kjer se dobe tudi vsa druga pojasnila.

***

Vodstvo zadrug vabi vse člane naj v najkrajšem času menjajo male kontrolne znamke od leta 1908-09 z 20 kronskimi znamkami.

Z dnem 1. julija se je začelo izdajati nove znamke drugih barh.

Podružnica društva „Ljudski Oder“ v Škorklji. je imela preteklo nedeljo svoj ustanovni občni zbor. Pričujočih je bilo lepo število članov, kar nam priča, da so se ljudje res začeli zanimati za ljudsko prosveto.

Sodr. Škof, ki je otvoril zborovanje, je poročal o izidu veselice, katere čisti dobiček znaša 56'25 K in katere moralni uspeh je bil tudi jako zadovoljiv. Nato so sledili razni pogovori o programu za letošnjo sezono. Sodr. Kampuš je priporočal sistematično delo. Omenil je, da dobi podružnica v najkrajšem času, potem, ko se bo uredilo pri matici na novo došle knjige, lepo število izbranih knjig. Dotaknil se je tudi programa, katerega tvorijo predavanja raznih slov. pisateljev, kakor tudi poučnih izletov v razne tržaške industrijske zavode in v okolico. Vspodbujal je društvenike k neumornemu delu za društvo, ker je razvidno, da je še vedno slovenski delavec, ki se boji izbrzbe. Temu so pa krivi oni, ki vedno trobiju v svet koliko da jim je mar izobrazba lastnih sobratov, a se zanje nikdar niso brigali. Ob zaključku je še omenil, da se vstanovi v kratkem podružnica v Rojanu, kar so vzeli navzoči z veseljem na znanje.

Zbor se je zaključil v zadovoljstvo vseh ki jim je mar napredek in razvoj tržaške okolice.

Listnica uredništva.

«Nabrežina. Tudi takrat nemogoče prihodnj. Prepotnik. Prihodnj. Pomanjkalno je prostora. Cenjenim čitateljem naznanjamo, da vsled bolezni urednika, ki je imel sestaviti poročilo o razpravah obrtnega sodišča, ne moremo zadovoliti v. tej it. tozadevni želji čitateljev. Pagnini: Prihodnj. Pulj: Pričakujemo.

Za slovenske šole v Trstu so sklicali narodnjaki zaupen shod pri Sv. Jakobu in sicer v četrtek dne 2 t. m. Po poročilu «Edinosti» se je vdeležilo shoda približno 800 oseb. Edinost pravi, da je bil shod za povabljene in da se je potem razvil v javen shod. Na ta shod, na katerem se je imelo razpravljati o splošni slovenski stvari, ni bila povabljena ne socialistična stranka in niti ne naše uredništvo. Toliko v pojasnilo našim čitateljem.

Delavsko gibanje.

O razvoju strokovnih organizacij na Avstrijskem leta 1907.

Centralna strokovna komisija poroča v 12. šte. «die Gewerkschaft», o bujnem razvijanju in napredku naših organizacij. Komisija sama trdi, da je vspeh povoljen, čeprav je razsajala posebno v drugi polovici leta kriza, ki je razdajala celo vrsto podjetij in industrijskih pokrajin. Med temi je popolnoma uničena stavbinska stroka in tudi v industriji drugih vrst prevladuje nekaka mlačnost.

Ali vsa kriza, kakor tudi vsa nasilstva, katerih se je hotela posluževati neka zmes podjetnikov, ni ganila z mesta naših, organizacij.

Naši vedni nasprotniki so uporabljali vsa sredstva, da bi nas ugonobili, toda vsi njihovi govori in vse njihovo časopisje jim ni prav nič pomagalo. Saj je vstopilo v organizacijo 180.000 novih članov; vendar pa se jih je vsled krize veliko razpršilo, tako, da se je število povečalo le za 52.824. Vse organizacije štejejo sedaj skupaj 501.094 udov. Nismo torej dosegli lanijsko leto samo polmilijonsko število organiziranega delavstva, temveč smo to število celo preokračili.

Kar se tiče gmotnega stanja, je tako, kakor smo si ga želeli, kar nam dokazuje, da je gospodarstvo dobro. Zadostuje samo primerjati stroške z dohodki.

Sredstva so se namreč pomnožila preteklo leto okroglo, za 1.500.000 K. t. j. l. 1906, so znašala 7.318.000 K. pretečeno leto pa 8.806.000 K.

Vsaka teh števil dokazuje, kako humanitarna inštitucija so naše organizacije, ki so kôs, vršiti one socialne dolžnosti, ki bi jih bila dolžna vršiti država.

To pa tudi dokazuje, kako ves delavski proletarijat upošteva svojo bojovno organizacijo napram vsem drugim narodnim in krumirskim organizacijam.

Tudi število prodružnic se je pomnožilo, za 968 in štejejo sedaj 5030 krajevnih skupin.

Vrhu tega se je povečalo tudi število organiziranih žensk za 4211 oseb.

Napredovali smo tedaj za 11,78 odstotkov. Skratka, delalo se je in zato tudi napredovalo.

Poglejmo si nekoliko podrobnejše blagajniško poročilo.

Leta 1907, se je plačalo pristopnine, rednih donoskov z drugimi dohodki 8,120.763.62 K.

Prišteviš prihodek iz leta 1906, znašajo tedaj vsi dohodki skupaj 13,455.715'57 K. Prodore potujočim članom se je izplačalo 162.808'07 K, za podpiranje brezposelnih se je izdalo 1,147.534'60 K, bolniških podpor pa 779.434'36 K; za onemogle delavce se je izdalo 192.304'41 K, podpor v slučaju smrti 151.033'25 K, in v drugih kritičnih slučajih se je izdalo podpore 408.225'05 K. Za pravovarstvo se je potrosilo 143.129'60 K, za strokovne časopise 1,016.217'21 K, za izobraževalna sredstva 256.551'51 K, za agitacijo in organizacijo 766.843'57 K, za oskrbo in osobje 1,203.093.01 K.

Drugih izdatkov je bilo 920.545'79 K.

Skupni izdatki znašajo terej 7,147.730'43 K, in napram temu ostane v blagajni še 8,806,038'74 K.

Omeniti je še treba, da je izhajalo v letu 1907. 104 strokovnih listov. Posamezne številke istih so se tiskale v 508.690 izvodih.

Ker pa nas zanimajo posebno slovenske provincije kakor Kranjsko in Primorsko, podamo natančen pregled organiziranega proletarijata v teh deželah.

Na Kranjskem imamo 1 lokalno organizacijo in 32 podružnic. Članov je bilo 3207. Od teh odpade 3025 na moške in 182 na ženske. Na Kranjskem je torej, organiziranih 0.64 procentov vsega avstrijskega organiziranega delavstva. Na Primorskem, pa je stvar sledeča: Lokalnih organizacij je 10, kravjevnih skupin (podružnic) pa 57. V teh je organiziranih 10.486 moških in 121 žensk skupaj 10,607, tedaj 2.12 procentov vsega organiziranega delavstva v državi.

Vrhu tega imamo še tri strokovne liste, katerih se tiska po 3800 izvodov vsaka številka.

To bi bilo tedaj kratko poročilo o organizaciji v deželah, ki tvorijo večino slovenskega prebivalstva na Avstrijskem.

Kakor se vidi, se delavci tudi pri nas na Slovenskem gibljejo.

Seveda bi bil rezultat še dosti boljši, ko bi nekateri slovenski inteligentje ne bili delali za zasebno, mesto za ljudske koristi.

VERA IN STALIŠČE SOCIALNE DEMOKRACIJE.

(Predavanje.)

(Dalje.)

Tako se nam kaže vera kot kulturni pojav pri starih Perzih, ki prebivajo v svetlih južnih krajih in kjer se je razlika med svetlim in temnim izražala v človeškem čustvovanju, kot razlika med dobrim in zlim. Umovanje, da se dobro bori z zlim in da vse to vlada človeško življenje, je našlo svoje veroizpovedanje v tem, da se je stvarilo posebnega boga dobrega in posebnega boga slabega ali hudiča. Hudič je naposled prišel v marsikako drugo vero, posebno tudi v judvsko, kos fetiš potreben za maso.

Pri starih Babiloncih, ki jim slede v zgodovini, se prvotno zedinjuje misel, da je stvarnik vsega eno samo bitje, in odtod je zanesel vodja Judov Abraham temeljne pojme judovske vere, ki so prišli do polnega izraza po profetu Mojzesu, ki nam je vstvaril vse vladajoče in vse kaznujoče bitje v enem samem bogu, Jehovi. Ko je judovsko pleme tavallo po vročih arabskih puščavah, je prineslo iz egiptovskega suženstva seboj še polno fetišizma (zlato tele, bronasta kača). Reakciji proti temu je moralo vstvariti v globoko mislečim voditelju judovskega plemena idejo edinega boga, ki dobro plačuje in hudo kaznuje, in ta bog v gromu in plamenu je dal v kameniti plošči izklesanih 10 zapovedi. Bog kot oseba je povedal sam izvoljenemu ljudstvu, kako mora živeti, da pride do cilja. Tudi tu, v judovski veri, se nam kažejo vse sestavine vere: tvoritev bitja v vidni obliki kot oseba prevzeto iz davnine od Babiloncev, odgovor na vprašanje, o vstvarjenju sveta, tudi prevzeto od Babiloncev ter kažejo se nam etični zakoni v obliki 10 božjih zapovedi, kako je človeku živeti.

Pri starih Grkih, ki so prebivali pod milim, lepim južnim podnebjem, so prihajali do zavesti in dobivali oblike posameznih lastnosti in imeli so krasne kipe boga vojske, boginje čednosti, boga umetnosti, boga znanja in trgovine in so imeli celo kruljevega in grdega boga zvijače. Razvijati svoje čednosti, da človek postane podoben idealnemu kipu dotičnega boga, to je bilo celo življenje Grkov. Ohraniti si zdravo, lepo in krepko telo, razvijati čednosti, to je bila pot, pokazana starih Grkom. Ko so pa vsled srečnih bojev in trgovine obogateli, se je pri njih jelo vsestransko razvijati modroslovje, t. j. vprašanje o človeškem življenju in postanku sveta, in imamo celo vrsto novih ver, a le kot vprašanje kod in kam in po katerem načelu je treba človeku živeti. V vseh teh filozofskih sistemih pa odpade tvoritev boga kot osebnega bitja.

Rimljani so prevzeli kulturo starih Grkov in z njo tudi v bistvu njihovo vero. Kot bojevitemu narodu, ki je hrepel zavladati ves svet, pa je bilo glavno stremljenje Rimljanom, organizirati se meščane v močno armado. Zato je bilo Rimljanom glavno načelo: življenje podvreči zakonom države in vojaški disciplini. Pod tem načelom si je Rimljan podvrnil vse tedaj znani svet ter je prišel do ogromnega bogastva. Po drugi strani pa je imel na milijone sužnjev, ki so bili brez pravic in brez vere. V teh zapuščenih masah podložnih stanov in v obubožanem rimskem meščanu pa je jela prihajati zavest skupnosti človeštva in misel ljubezni do bližnjega. In ta velika misel nastopa tudi v judovskem plemenu takrat, ko je judovska vera po zlorabi njenega duhovenstva došla okrepenela v praznih frazah v nevidnem strahujočem bogu za zastorom v templu in v zlorabi obubožane mase. Te splošne ideje, ki so tele v človeštvu takrat znanega kulturnega sveta in ki so dobile poseben izraz v Jezusu, so njegovi nasledniki kakih 300 let pozneje s pomočjo grške filozofije spravili v trdne zakone in iz tega je nastala katoliška vera.

Kakor se je človeška kultura razvijala tisočletja in tisočletja, tako se nam tudi vera in veroizpovedanje kažeza v stremljenju izraziti človeško čustvovanje od najnižjega pojava, od izraza strahu pred neznanim in oboževanja mrtve stvari, pa gori do čustvovanja, da mora biti le eno samo bitje, ki vlada vesoljni svet, in da je od njega vse in se k njemu vrača vse in da je živeti po njegovih strogo danih zakonih. Tako se stopnjuje izraz čustvovanja v obliki. Tudi v tej zadnji personifikaciji je še vedno podlaga veri čustvovanje in oboževanje neznanega, prevlekega za spoznanje človeškemu umu. Ko se pa pokažejo prvi intenzivnejši pojavi človeške kulture, ko je že vstvarjena država in delitev ljudstva v duhovne, vojske in kmetovalce, ko je vsled obogačenja nekateremu dana prilika premišljati in učiti se, pa se od golega čustvovanja jame oddeležati opazovanje človeškega življenja, na podatkih se delajo sklepi, odkod je človek in kam pojde in kako mu je živeti, da postane srečen. Tvorca fantazija stopi v osredje ali docela odstopi. Fetišizem se izgubi, prevlada umovanje in etika.

Z idejo socializma, da tvori delujoča masa človeštvo, z idejo enakosti in bratstva in svobode, da le delo tvori vse človeško telo in um, da je bogastvo in veda edino le plod dela, da le delo uči uporabljati bogastvo in vedo, vera in religija izgubljajo svoj prvotni vzgojajoči pomen. Države ne tvorita več gospodujoč in slušen razred, država ni svrha sama sebi, država je le organska družba v svrhu nazvoja kulture, organizem služeč splošni združbi vsega človeštva. Z odpovedom gospodstva enega nad drugim, pa odpada ideja grezočega, gospodujočega boga. Kakor se v svetlobi solca dviga v daljavi viden, izrazit cilj: blagor človeštva v delu in medsebojni ljubezni. Hrepenenje po neskončnem življenju po smrti postaja nepojmljivo, nepotrebno za človeško srečo, bojazen smrti je minula! Človeštvo se poraja v mejebojni brezmejni ljubezni, cilj je samo sebi. Hrepenenje po vstvarjanju novih oblik se izreče v umetnosti, ki vstvarja last ne izvoljenih oseb, ampak potrebo in last ljudskih mas.

Veda razumeva bolj in bolj narodo, tajni nje predeli se odpirajo človeškemu umu, človek se čuti bolj in bolj delom narode, se zliva v eno večno celoto. Z stimi silami kakor naroda tvori človek. Človek je zrcalo vslednotne narode.

Delo veda, umetnost v mejebojnem vreje vanju tvori kulturo, vera in religija ponikne v njej.

—a.

Zahtevajte po vseh Delavski List

kavarnah in gostilnah

Izdajatelj in odgovorni urednik VINKO KERMOJLJ. Tiska. TISKARNA MODERNA M. Susmel & Comp. ulica della Zonta 8.

„Delavski List“

se prodaja:

V Pulju: v tobakarnah ZADNIK, ulica Promontore; BLAKA, ulica Giovia; Zanon, Campo Marzo; CAMUFO, ulica lircolazione del Arsenale; BENUSSI, ulica Sisiano; PETAROS, Corso Francesco Giuseppe I.

V Gorici: v tobakarnah: SCHWARZ, ul. delle Scuole, KREBEL, ul. Rabata in BAIT, ul. Camposanto. IVAN HOVANSKI ul. Corno 22.

V Podgori: v tobakarnah SKOČIR ANE in PREGARC JEREE.

Vrtojba: FABIAN FRAN. tob.

Nabrežina: v delavskih konsumnih zadzugah.

Jesenice: MARIJA NOVAK, Gostilna pri Masarju.

Gabrovica: FURLAN BENEDIKT tob.

Nadalje, se prodaja v TRSTU, in v okolici v vseh važnejših tobakarnah.

KNJIGOVEZNICA PIPPAN & BORTUZZO

ulica Valdirivo šte. 19,
II. nad.

Izdeluje najfinejša in tržna dela po zelo nizki ceni.

Zadruga lesnih delavcev izdeluje

pohištva, izložbe prodajal, kakor vsa druga lesna dela.

Delavnica: Trst - Ulica Ferriera št. 3 - Trst.

TISKARNA MODERNA

M. SUSMEL & C.o

Trst, ul. della Zonta 8

Telefon številka 16-80.

Izdela vsako navadno in najfinejše delo hitro in točno.

Tovarna testnine z jajci
Ernesto A. Vodopivec
Trst, ul. Farneto št. 13.

Odlikovani elektro fotografski atelje
za moderno slikanje

A. JERKIĆ

Via delle Poste 10

se priporoča v izdelovanje vseh v fotografsko stroko spadajočih del. — Cene zmerne. — Slikanje se vrši pri čarobni električni razsvetljavi do 7 ure zvečer.

Fran Manià
TRST

ulica Machiavelli šte. 8.

Skladišče oglja, premoga in drv.

Pošiljanje na dom na vsako stran mesta.

ANTON CECH

TRST - Ulica Fonderia št. 12.

Zaloga najboljših dalmatinskih in istrskih vin
Marsale, Vermuth, i. t. d.

Gostilna „Casa del Popolo“

(Zadružna delavska gostilna)

Trst, ul. S. Lazzaro in ul. S. Caterina

Domača kuhinja vedno dobro preskrbljena.

Cene zmerne.

Shajališče zunanjih sodrugov.

Slovani! — Podpirajte edino — Slovani!

Slovansko knjigarno in papirnico

Josipa Gorenjca, Trst, ul. Valdirivo 40

KAVARNA UNIONE

= TRST =

Ulica Caserma

= in ulica =

Torre Bianca.

Napitnina je odpravljena.
Velika zbirka političnih in leposlovnih revij
in časnikov v vseh jezikih.

Mesesnel Antonio

priporoča svojo

GOSTILNO

— za —
rojansko cerkvijo.

VINA IZVRSTNA.

Mrzla in gorka jedila vedno na zazpolago.

Postrežba točna.

Cene zmerne.

Gostilna „Alla Lealtà“

ANTON SAITZ

ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja

Družinske zabave.

Fran Cantoni

Trst

ul. Barriera vecchia št. 23

Velika zbirka
manufakturnega
tkanega blaga in
drugih potrebščin.

CENE ZMERNE

Urad:

ulica VINCENZO
BELLINI št. 13

(blizu cerkve Sv. Antona
novega)

Telefon št. 1402-1403

Novo pogrebno društvo

Na razpolago ima nove in bogate pogrebne vozove.

VELIKA ZBIRKA SVEČ

Prodaja na drobno in debelo.

Vsako pogrebno naročilo izvrši točno. Cene zmerne.
VODSTO.

FRATELLI PAGANI

TRST. Ulica Acquedotto št. 6.

Velika zbirka igrač, okraskov, parfumarij, mila, ovratnikov, zapestnikov,
kravat, i. t. d.

Skladišče

ameriških mrežic in aparatov
za električno in plinovo luč

E. WÖFLER - TRST

ulica delle Acque št. 20.